

V A S S Z É C S E N Y I

MÚLTIDÉZŐ

III. ÉVFOLYAM, 2013. BÖJT ELŐ HAVA

KÉPKOMMENTÁROK (2)

Régen nem volt olyan általános a fotográfia, mint ma mobiltelefonok korában, télen csak nagyon ritkán fényképeztek, szinte csak rendkívüli alkalmakkor. Az első két kép az ó-kastélyról készült valamikor a két világháború között. Romantikusnak tűnik a kastély környéke mindkét fotón, az ó-kastély északi oldala elég romos állapotban volt ekkor. A szécsenyi vasútállomás kerítése előtt álló két katona közül a jobboldali Koroknai Lajos. A következő képen, még mindig a két

világháború közötti időből, szécsenyi diákok és férfiak állnak a Gyöngyös hídon. A tél elengedhetetlen eseménye, a vadászat, ezáltal nyulakra. Koroknai József hajdani parádés-kocsis, a téli évszak másik legfontosabb eseménye, a disznóölés egy szécsenyi ház udvarán. A Széchenyi utca, még elég foghíjasan a múlt század közepén. 1956 tele a Káldy gyerekek szánkóznak a lipárti sarokiskola udvarán, háttérben a már elbontott káptalan épület, amiben hajdan a gőzgépek álltak. Pozsonyi János, az iskola egykori rajztanára szeretett fényképezni is, ő örökítette meg a két behavazott templomunkat, valamit az előző számban közölt lipárti iskolát. A múlt század hatvanas éveinek közepéről a Tóth testvérek síléccekkal.

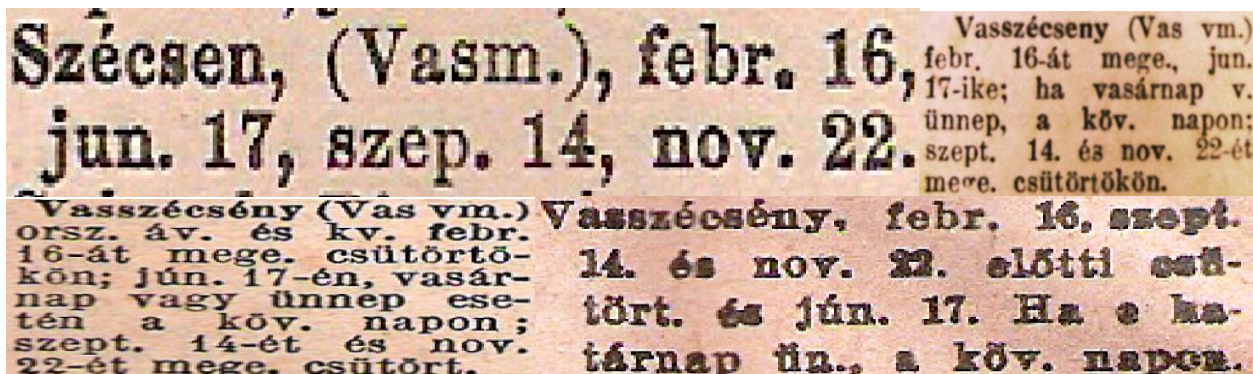

Ennek a korszaknak a nagy dokumentátora, dr. Tóth Jenő atya volt, fényképei közt néhány téli kép is akadt, mint pl. a Lipárt utcából Gombkötő Flórián háza, vagy a Kultúrház. Fényképeiből még sokat fog közölni a Múltidéző a későbbi számaiban, ugyanebben a rovatban. Kovács Géza a szécsenyi temetőről, illetve a régi helyi temetkezési szokásokról, a hozzájuk kapcsolódó néphagyományokról írt tanulmányt, ő örökítette meg a sajnos már elbontott szécsenyi temető feliratos „Feltámadunk” kapuját, valamint az előző számban a behavazott szécsenyi temetőt. Végezetül egy igazi téli bohém fényképpel köszönti a Múltidéző a farsangi időszakot, a lipárti gyöpon tvisztelő fiatalokról, ami szintén valamikor a múlt század hatvanas éveiben készült, feltehetően a vidám társaság egyik tagja örökítette meg az eseményt. (Képek: A Vasszécsenyi Digitális Fotóarchívumból.)

AZ EGYKORI SZÉCSENYI VÁSÁROKRÓL (2)

A Múltidéző múlt év novemberi száma foglalkozott a régi szécsenyi országos állat-és kirakodóvásárokkal, abból az alkalomból, hogy épp száz éve, az évi négy vásárnapból kettőt is áthelyeztek a szokott időpontról. A újabb kutatások kiderítették, hogy a szécsenyi vásárok korszaka sokkal nagyobb volt, mint eddig tudtuk. Az első adat 1904-ből való, amikor

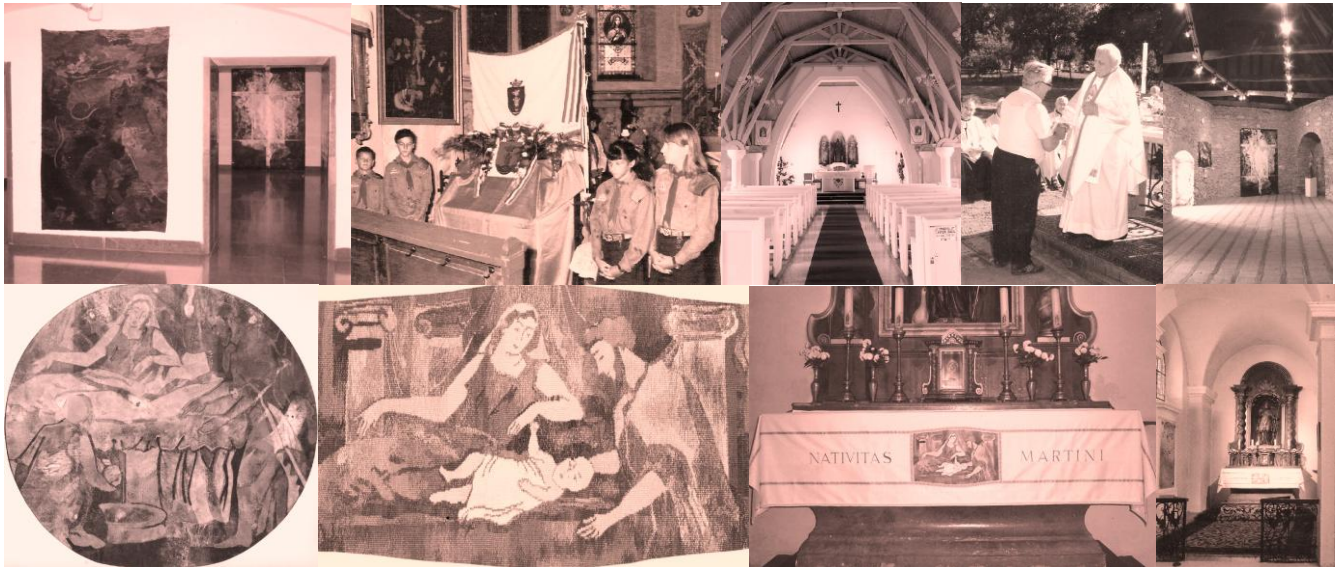
Szécsenynek hívták még a falut, a második 1930-ból, a harmadikat 1931-ből, az utolsót pedig 1941-ből. Tehát közel négy évtizeden keresztül tartottak évente 4 országos vásárt a faluban. A kutatások során arra is fény derült, miért állítottott özvegy Szalai Lászlóné, Vörös Márta keresztet itt, a vásártér mellett. Mivel az őszi vásárnap, mindig a Kereszt Felmagasztalásának ünnepéhez közeli csütörtökön volt, így egy kereszt nélkülözhetlenné vált a vásártéren. Egyébként Vasszécsény történetében ez a négy évtized a fellendülés, gyarapodás időszak volt, 1906-ban Szécsenyben 826-an, Lipárton 493-an éltek. 1910-ben Szécsenyben a majorokkal együtt 850-en, Lipárton a kányási majorral együtt 541-en éltek. Az első világháború alatt kicsit visszaesett a lélekszám, de 1923-ban Szécsenyben már 852-en, Lipárton 553-an éltek. 1928-ban Szécsenyben 847-en, Lipárton 581-en éltek, 1930-ban Szécseny lakossága 985-re emelkedett, Lipárté pedig 562-re csökkent vissza. 1943-ban Szécseny lakossága 864 főből, Lipárté pedig 534 főből állt, tehát a negyvenes évek elejére, a harmincas évekhez képest kicsit már visszaesett. (Képek: 1904-es, 1930-as, 1931-es, és 1941-es naptárak, évkönyvek vásárnap időpontjaiból.)

VASSZÉCSENY A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN (12)

Varga Bernadett 1963. november 9-én született Keszthelyen. 1988-ban diplomázott a Magyar Iparművészeti Főiskola textíliakép-szőnyegszövő szakán. Ugyanettől az évtől él Vasszécsenyben. 1991-től a Szombathelyi Művészeti Szakközépiskola tanára, 1995-től tagja a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetségének, 1996-tól a Magyar

Kárpitművészek Egyesületének. 1994-ben Ő készítette el a község címeres zászlóját, 1995-ben pedig Jenő atya Aranymiséjére a miseruhát. (Répcelak város zászlója is az Ő munkája.) 1996-ban püspöki infulát készített a Váci Egyházmegyének. 1997-ben az új Hévízi (Egregyi) templom oltárképeit és templomi zászlóit készítette el. 2002-ben az Alpok Adria régió „Női alkotók” című nemzetközi kiállításon Ő képviselte Vas megyét. 2005-ben a szombathelyi Szent Márton templomnak készített oltárterítőt. Míg korábban elsősorban elvont, gondolati formanyelven alkotott, az utóbbi évtizedekben egyértelműen a figurális és ábrázoló művészet felé fordult az érdeklődése. Részben honfoglalás kori magyar motívumkincs, részben késő antik, koraközépkori vallásos művészet világának az egyesítésére törekszik. A gobelinművészet mellett egyre inkább táblakép festéssel is foglalkozik. S képzőművészetben rejlő transzcendens, keresztény hagyományok továbbvitelén

fáradozik. (Képek: Apokrif című gobelinével, Kopt minta -1987- gobelin, Temető - 1989- gobelin, Örök kert -1992- gobelin, Jelenések könyve -1988- gobelin, Életfa -1997- gobelinterv, Világvégiállítás -1993- Sárvár, Vasszécsenyi zászló -1994, Hévízi templom 1995-97, Jenő atya miseruhája 1995, Ősi gyökereink kiállítás -2000- Kőszeg, Szt. Márton születése -2005- gobelinterv, Szt. Márton oltárterítő -2006- Szombathely)

EGY KIS PECSÉTTÖRTÉNET (3)

A szécsenyi plébánia 1854-es körpecsétje. 1903-és 8 között használt újabb plébániai körpecsét, Szabó Lőrinc plébános készítette. Az 1908-as névváltoztatás után Szabó Lőrinc újabb körpecsétet készített, ennek közepében már a későbbi időkől is ismert Nagyboldogasszony ábrázolás. (Sajnos nehezen vehető ki.) Kis József későbbi plébános 1925-ben újat készített, de lényegében nem tért el az előzötől. 1941-ben ismét újat készített, de szintén változtatás nélkül. A második világháború után az új plébániai körpecsétben kereszt váltotta fel a Nagyboldogasszony motívumot, 1966-ból való az itt közölt változat. Dr. Tóth Jenő plébános pecsételés aláírása. Az első iskolai körpecsétet is Szabó Lőrinc plébános készítette

el, és azok változatlanul megérték a II. világháború végét. A lipárti iskoláé 1942-ből való. 1947-ben kifaragták belőlük a magyar szent koronát, a lipárti körzeti iskola létrehozásakor viszont már a Kossuth címet használták fel hozzá. Amikor az iskolát 1948-ban államosították, a Rákosi címer váltotta fel a Kossuth címet. Az iskola hosszúpecsétje 1957-ből való, amikor a körpecsét ismét megváltozott, ekkor a Kádár címer került bele. A közölt változat egy 1961-es dokumentumon található, illetve 1978-ból, amikor változtatás nélkül új pecsétet készített az iskola. Ez megérte a rendszerváltást, ekkor újra visszakerült a

koronás címer a pecsétbe. A közölt változat 1993-as. 2005-ben az iskola felvette Ambrózy-Migazzi István nevét, így a pecsétje újra megváltozott. Mivel, január elsejétől, az iskola fenntartása állami kézbe került, ez a pecsét is immár a múlté.

MŰVELŐDÉSTÖRTÉNETI MOZAIKOK (5) AZ ENYINGI TÖRÖK CSALÁD A MAGYAR IRODALOMBAN

Enyingi Török Bálint a leghíresebb és a legismertebb szécsenyi földbirtokos volt. Az enyingi Török család három nemzedéke birtokolta Szécsenyt, összesen 8 évtizeden keresztül. Tinódi Lantos Sebestyén házi szerzője volt Török Bálintnak Szigetváron, személyét tehát Ő örököltte meg elsőnek. Martonfalvy Imre deákja pedig az első magyar nyelvű emlékiratban, amit idős korában a szécsenyi udvarházban kezdett el írni a Török család három nemzedékét örököltte meg az utókor számára. Az 1541-es történelmi eseményeket mindketten megírták: „Fohászkodik vala és igen sír vala / Jó Terek Bálintné, hogy hírt nem hall vala / Mert ő vitéz urát igen félti vala / Hogy az terek hiti végre meg nem csalná.” „Én is az uram után jelön voltam. Az urak bemenének az terek császár sátorába, mi, a szolgálkával, kívülről vártuk az urakat, de egy keveset vároán, az urak kijövének, de az én kegyelmes uramat ott benn tartóztatták.” (A rendszerváltás után Pápán újra kiadott Martonfalvy kötet egy példánya sem található meg a településen.) Tinódi Lantos Sebestyén „Buda veszéséről és Török Bálint fogságáról” című énekét Arany János használta fel forrásként Török Bálint című verséhez. „Török Bálint, jó vitéz, Enyingi! / Vitézséged ne mutasd nagyon ki, / Mert a pogány bizony megigenli, / Gonosz barát ellened ingerli.” Ezt a fonalat vette fel később Gárdonyi Géza az „Egri csillagok” című regényében,

amit Várkonyi Zoltán 1968-ban meg is filmesített. Mint szentánú örökíti meg Török Bálintot és Török Ferencet Forgách Ferenc az először 1788-ban kiadott emlékiratiban. „De a királyné az ostromot – kiváló férfiak: György váradi püspök, Török Bálint, Petrovics Péter és sok más katonaeMBER segítségével – derekasan állorra.” A kiváló esszéíró, a török idők talán legnagyobb ismerője, Takáts Sándor, egy tucat könyvében idézi meg az Enyingi család nemzedékeit. A Régi magyar nagyasszonyokban és a Bajvívó magyarokban Enyingi Török Bálintné, a Régi magyar kapitányok és generálisokban és a Buda két árulójában Török Ferencet. Takáts Sándor a bécsi levéltárakban olyan dokumentumokat kutatott fel, ami alapján szinte megszólalnak hősei. Hunyadi József „Kék hegyek kapitánya” című regénye Zrínyi Miklósról szól, de mellékszereplőként Török Bálint is megelevenedik a regény lapjain. Török Bálint a következőképpen békül ki Zrínyi Miklóssal: „Ne haragudj rám testvér! Ami történt, megtörtént, bocsássál meg érte! Nincs itt most az ideje, hogy sértődösködjünk! Magyarok vagyunk mind a ketten, egy zászló alatt van a helyünk! Azért jöttem, hogy személyesen mondhassam meg neked, amiért felcsaptál testvérestül a rendes emberek közé – Csurgó, urodalmastul a tiéd. Ne mondj, kérlek, semmit, ami azelőtt történt, feledjük el!” Jankovich Ferencnek a török korról írt nagylélegzetű trilógiája, amit csak az író halála után adtak ki 1980-ban, szintén az Enyingi család három nemzedékét eleveníti meg. „Győrben vette hírt, hazafelé menet, hogy elesett az országos főkapitány, Török Ferenc, a Dél-Zalában: lesvétéssel csalta kelepcebe a török a nagy híres vitézt... Megrendülten állt meg Kesző határában, lova tág orlyukkal szimatolta a dél szelét, és ő nézett a távolba, családi otthonán túl, a novemberi fényben... Örökkön bús testi-lelki barátjára gondolt, a nagy Török Bálint vitéz fiára, kinek mindig szomorúság volt festve ábrázatára.” 1984-ben jelent meg Kőszegi Imre regénye Kanizsai Orsolyáról „Szerelmetes Orsikám” címmel, aminek lapjain Török Bálint ismét életre kelt. Bessenyei József, 1986-ban kiadott, „A Héttorony foglya” című könyve az egyik legalaposabb munkának tekinthető, amely Török Bálinttal és a Török családdal foglalkozik. A magyar irodalomban megőrzött pozitív Török Bálint képet Nemeskürty István változtatta meg ellenkező előjelűre. „És Török Bálint?” című tanulmánya lerombolja a nagy elődök hős Török Bálint képét, és egy hitvány, önző, erőszakos és akarnok személyt állít helyébe. Kivétel erősíti a szabályt – szól a régi közmondás, Török Bálint és a Török család történelmi és emberi megítélése olyan, amelyre joggal lehet büszke, egykori birtokának ma élő, leszármazott nemzedéke. (Képek: (Képek: Az Enyingi Török család címere, a család Vas megyei birtokai, Tinódi Lantos Sebestyén címere, Török Bálint a kis János Zsigmonddal a szultán sátrában, Bessenyei Ferenc, mint Török Bálint az Egri csillagok filmben.)

A következő szám tartalmából: Egy kis pecsét-történet (4), Vasszécseny a képzőművészetben (13), Emlékezés egy 60 évvel ezelőtti színdarabra, Képkommentárok (3), Művelődéstörténeti mozaikok (6) - A lipárti templom Mária szobrának párhuzamai